

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o strategijah za pametno konsolidacijo proračunske politike: Izziv gonilnih sil rasti, ki jih Evropa potrebuje. Kako v celoti izkoristiti potencial delovne sile naših gospodarstev v kontekstu nujne fiskalne prilagoditve (raziskovalno mnenje na zaprosilo madžarskega predsedstva)

(2011/C 248/02)

Poročevalec: **g. DANTIN**

Stalni predstavnik Republike Madžarske pri Evropski uniji, Péter GYÖRKÖS, je 15. novembra 2010 v imenu prihodnjega madžarskega predsedstva Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosil za raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Strategije za pametno konsolidacijo proračunske politike: izziv gonilnih sil rasti, ki jih Evropa potrebuje. Kako v celoti izkoristiti potencial delovne sile naših gospodarstev v kontekstu nujne fiskalne prilagoditve.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. maja 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 472. plenarnem zasedanju 15. in 16. junija 2011 (seja z dne 15. junija) s 164 glasovi za, 2 glasovoma proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Gospodarska in finančna kriza, ki se je pojavila leta 2007 in se še okrepila v letu 2008, je imela velike posledice za javne finance evropskih držav ter zlasti zaostrejejo njihovo proračunsko stanje.

1.2 Zaradi današnje potrebe po tem, da se javni proračuni razbremenijo vseh stroškov, ki so nastali zaradi različnih načrtov za oživetev gospodarstva, pomoči bankam (kakor se je zgodilo v nekaterih državah članicah) in šibke rasti, ki ni bila zadostno upoštevana v gospodarskih politikah pred krizo, so bile številne države članice primorane zmanjšati javne izdatke. Ta odločitev pa lahko privede do tega, da bodo države zmanjšale svoje zaveze do prerazporeditve v okviru sistemov kolektivne solidarnosti, pa naj gre za socialno zaščito ali za javne storitve.

1.3 Ta način hitre ponovne vzpostavitve ravnovesja lahko – poleg tega, da povzroča velike socialne stroške – dolgoročno privede do počasne rasti, zlasti zaradi zadušitve povpraševanja, ki bo še povečala proračunske primanjkljaje. Ti bodo povzročili zmanjšanje povpraševanja in „učinek snežne kepe“, kar lahko evropsko gospodarstvo potisne v nekakšno „neskončno padajočo spiralo“.

1.3.1 „Pametna“ proračunska politika mora to spiralo prekiniti.

1.4 „Pametna“ proračunska konsolidacija je „pametno“ ravnovesje med odhodki in prihodki ter ponudbo in povpraševanjem. Trajnostna rast mora biti zato glavni cilj gospodarske politike, a tudi vseh drugih politik.

1.4.1 Trajnostna rast mora tako biti med prednostnimi cilji EU.

1.5 Zato je treba:

1.5.1 Zagotoviti bolj velikopotezno in celovito regulacijo finančnih trgov, da se zaustavi špekulacije. V nasprotnem primeru bi se špekulacije nadaljevale in onemogočile vsa prizadevanja za „pametno proračunsko konsolidacijo“;

1.5.2 Razvijati proračunsko politiko za rast, tako da se:

— uvede evropsko posojilo za financiranje infrastrukturnih projektov z mobilizacijo prihrankov;

— oblikuje euroobveznice, ki omogočajo zlasti zmanjšanje stroškov refinanciranja držav v euroobmočju, ki so zašle v težave;

— kar najbolj izkoristi prožnost v obdobju, ki je namenjeno konsolidaciji, saj bi veliki pok lahko ogrozil možnosti za rast;

1.5.3 Davčno politiko uporabiti za spodbujanje rasti:

— s prizadevanjem za okrepljeno usklajevanje med davčnimi politikami držav članic v skladu z evropskimi pogodbami;

— z izboljšanjem sodelovanja v boju proti davčni utaji z optimalno uporabo mreže Eurofisc;

— s prenosom davčnega bremena s pomočjo novih virov financiranja, kot so davki na finančne transakcije, davki na energijo, dajatve za finančne institucije, davki na emisije CO₂, pri čemer bi bilo mogoče preoblikovati trg s pravicami do emisij, itd.;

1.5.4 Določiti davke, namenjene internalizaciji zunanjih stroškov, nastalih zaradi obnašanja finančnega sektorja, da lahko ti davki prispevajo k ustvarjanju pravičnejših pogojev v procesu razvoja in usklajevanja evropskega notranjega trga;

1.5.4.1 Odbor pozdravlja načrt Evropske komisije, da pripravi oceno učinka za opredelitev potencialne strukture in izvedbenih določb te obdavčitve. Vsekakor pa o tej obdavčitvi ne bi smeli sprejeti nobene odločitve, dokler ne bodo znani rezultati te ocene.

1.5.5 Ustvariti rast za prihodnost:

— z izvajanjem strategije Evropa 2020, katere cilj je zlasti razvoj trajnostne in vključujoče rasti na podlagi okrepljenega sodelovanja gospodarskih politik, z odpravljanjem glavnih ovir rasti, vključno s tistimi, ki vplivajo na delovanje notranjega trga;

— z opredelitvijo in izvajanjem velikopoteznih in učinkovitih industrijskih politik, ki bi bile predvsem osredotočene na sektorje, ki imajo veliko dodano vrednost, visoko tehnologijo in prinašajo velik potencial za rast tako na področju industrije kot storitev;

— z oblikovanjem resničnega evropskega „Akta za mala podjetja“;

— z osredotočenjem na „čarobni trikotnik“ rasti: usposabljanje, raziskave in inovacije. Zato je treba:

— nadaljevati in okrepiti naložbe v izobraževanje ter raziskave in razvoj kljub zmanjševanju proračuna, saj se sicer ne bo mogoče izogniti osiromašenju EU;

— zagotoviti, da usposabljanje in kvalifikacije na eni strani ustrezajo potrebam trga dela na drugi;

— prilagoditi davčno zakonodajo, da se industrijo spodbudi k večjim naložbam v raziskave, razvoj in inovacije;

— spodbuditi delo in sodelovanje raziskovalcev in inovatorjev na celotnem ozemlju EU ter zagotoviti uspešno uresničitev „Evropskega raziskovalnega prostora“;

— zmanjšati oziroma odpraviti številne ovire: dostop do financiranja za mala in srednja podjetja, stroške pravic intelektualne lastnine, in na podlagi okrepljenega sodelovanja čimprej sprejeti dogovor o evropskem patentu;

— razširiti „središča konkurenčnosti“, jim zagotoviti več sredstev in nalog. V ta namen bi lahko z oblikovanjem evropske mreže izboljšali razmerje med raziskavami in inovacijami.

1.6 Pri izvajanju teh politik v praksi, ko so le-te odvisne od posamezne odločitve vsake države članice, je treba upoštevati velike razlike v gospodarski uspešnosti med 27 državami članicami. Stopnje rasti BDP, stopnje brezposelnosti in ustrezni trendi, ravni javnega dolga ter izdatkov za raziskave in razvoj se vse zelo razlikujejo, čeprav obstajajo opazni vzorci.

2. Uvod

2.1 Madžarsko predsedstvo je Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosilo za pripravo raziskovalnega mnenja na temo: *Strategije za pametno konsolidacijo proračunske politike: izziv gonilnih sil rasti, ki jih Evropa potrebuje. Kako v celoti izkoristiti potencial delovne sile naših gospodarstev v kontekstu nujne fiskalne prilagoditve.*

2.2 Odbor pozdravlja to zaprosilo.

2.3 Zaprosilo predlaga Odboru obravnavo tematike, ki sodi v okvir prizadevanj Odbora in v okvir dela, ki ga je že opravil od začetka finančne krize.

2.4 To mnenje bo priložnost za posodobitev predhodnih ugotovitev Odbora. Te bodo podprle pripravo tega prispevka, katerega namen bo razširiti te ugotovitve v odgovor na temo zaprosila. ⁽¹⁾

2.5 Zato bomo po kratki analizi vzrokov krize preučili njene posledice ter gospodarska in socialna tveganja „nespametne“ proračunske konsolidacije, na koncu pa oblikovali predloge za razvoj trajnostne rasti, kar je edina pot k oživitvi evropskega gospodarstva.

⁽¹⁾ Glej: Mnenje EESO o finančni krizi in njenem vplivu na realno gospodarstvo, UL C 255 z dne 22.9.2010, str. 10; in mnenje EESO o oživitvi gospodarstva: pregled stanja in konkretne pobude, UL C 48 z dne 15.2.2011, str. 57.

3. Kriza in njene posledice

3.1 Gospodarska in finančna kriza, ki se je začela leta 2007 in se zaostri v letu 2008, je imela velike posledice za javne finance evropskih držav. Po eni strani so mnoge vlade sprejele ukrepe, da bi rešile finančni sistem. Po drugi pa so sprejele znatne proračunske ukrepe, da bi z načrti za oživitev gospodarstva kolikor je le mogoče omejile intenzivnost recesije. Ti načrti so dopolnili samodejne stabilizatorje, da bi se preprečil zlom gospodarske dejavnosti, vendar so tudi poslabšali proračunski položaj v številnih državah.

3.2 Med finančno krizo so veliki javni izdatki sicer omogočili ohranitev likvidnosti trgov, vendar zdajšnja potreba po tem, da se proračuni razbremenijo stroškov, ki so nastali zaradi pomoči bankam (kakor se je zgodilo v nekaterih državah članicah) in zaradi diskrecijskih ukrepov, vodi v stanje, v katerem rast brezposelnosti in dodatni varčevalni ukrepi, sprejeti v več državah, v celoti vzeto ogrožajo gospodarsko rast.

3.3 Zato se je proračunski primanjkljaj v Evropski uniji znatno povečal. Po ocenah Eurostata naj bi se z 2,3 % BDP leta 2008 v letu 2010 povečal na 7,5 %, v euroobmočju pa z 2 % BDP na 6 %. V istem času se je delež javnega dolga v Evropski uniji z 61,6 % BDP v letu 2008 povečal na 80 %, v euroobmočju pa z 69,4 % na 78,7 %. Gospodarska rast naj bi bila v letu 2010 0,7-odstotna, brezposelnost v EU pa naj bi se po napovedih s 7,1 % v letu 2007 in 9,1 % v letu 2009 do konca leta 2010 povečala na 10,3 %, kar pomeni 25 milijonov brezposelnih, od katerih jih je skoraj 8 milijonov zaposlitev izgubilo zaradi krize.

3.4 Poleg tega zaradi ukrepov, ki so bili sprejeti v nekaterih državah članicah in so predvsem namenjeni zmanjšanju javnih izdatkov, da bi se hitro ponovno vzpostavilo proračunsko ravnovesje in zmanjšal dolg, obstaja tveganje, da bodo države članice odstopile od svoje zaveze prerazporeditvi v okviru sistemov kolektivne solidarnosti. Največje bojazni so tako povezane z uničenjem sistemov socialnega varstva in javnih storitev, čeprav je bila njihova vloga samodejnih stabilizatorjev in učinkovitih blažilcev krize soglasno priznana.

3.4.1 Za Odbor je ključnega pomena ohranitev evropskega socialnega kapitala in naravnega kapitala kot nepogrešljivih dejavnikov povečevanja rasti.

3.4.2 Za verodostojnost EU (in držav članic) bi bilo uničujoče, če bi državljanom ponujala podobo Evrope, ki odločno ukrepa (kakor se je zgodilo v nekaterih državah članicah) v korist finančnega in bančnega sektorja, odgovornega za sedanjo krizo, ki pa potem, ko gre za boj proti upočasnjevanju rasti, izjemno povečevanje brezposelnosti in negotovosti ter za zagotavljanje solidarnosti s pomočjo sistemov socialnega varstva in

javnimi storitvami, ne sprejme nobenih učinkovitih ukrepov in kaznuje evropske državljane, ki z „ustvarjanjem“ gospodarske in finančne krize nimajo prav nič opraviti. Takšno stanje lahko le še poveča že obstoječo distanco med državljani in EU.

3.5 Takšen način hitrega ponovnega vzpostavljanja proračunskega ravnovesja, ki temelji predvsem na zmanjšanju javnih izdatkov, poleg socialnih stroškov prinaša tudi tveganje, da bo zlasti zaradi zadušitve povpraševanja dolgoročno imel za posledico počasno rast, ki jo bosta spremljala trdovratna ali celo vse večja brezposelnost, in posledično oslabitev konkurenčnosti Evrope v svetu.

3.5.1 Proračunska disciplina lahko povzroči upad povpraševanja, ki lahko vodi v recesijo in privede do novih primanjkljajev, to pa lahko evropsko gospodarstvo potisne v neskončno padajočo spiralo.

3.5.2 Ta upad povpraševanja bo še toliko večji ob nadaljnjem poglobljanju neenakosti (v Franciji se je med letoma 1998 in 2005 povprečna plača 0,01 % najbolje plačanih oseb povečala za 51 %) in ob samodejnem zmanjševanju kupne moči gospodinjstev zaradi gospodarskega položaja in tudi zaradi pomembnega zmanjšanja deleža plač pri porazdelitvi dodane vrednosti. Po ocenah Mednarodnega denarnega sklada (MDS) leta 2007 naj bi se v Evropi delež plač v BDP znižal s 73 % leta 1980 na 64 % v letu 2005.

4. Za pametno proračunsko konsolidacijo

4.1 Vprašanje ni v tem, ali je treba proračunsko ravnovesje ponovno vzpostaviti, temveč v opredelitvi: *kako*, *kdo* plača in *kako hitro*, da se omogoči okrepljeno rast.

4.1.1 „Pametna“ proračunska konsolidacija je „pametno“ ravnovesje med odhodki in prihodki ter ponudbo in povpraševanjem. Zato je ponovna zagotovitev rasti v okviru ekspanzivne politike, ki ustvarja pozitivno okolje za potrošnjo in naložbe, eden od glavnih ključev za izhod iz krize.

4.1.2 Proračunska konsolidacija deloma izhaja iz zahtev monetarne politike, ki jo je treba voditi tako, da lahko doseže svoje lastne cilje stabilnosti cen in zaupanja trgov, hkrati pa še naprej ustvarja pogoje za gospodarsko rast.

4.2 Proračunska politika za rast

4.2.1 Evropa se je še precej pred zdajšnjo krizo soočala z nezadostno rastjo. Zastavljeni letni cilj 3-odstotne rasti, ki je v bistvu temelj lizbonske strategije, je bil dosežen zgolj dvakrat. To pomanjkanje rasti na splošno bi bilo zadostno upoštevano v gospodarskih in proračunskih politikah, ki so jih oblikovale vlade. Pomanjkanje rasti je bilo kompenzirano z javnimi in zasebnimi posojili, pri čemer so pri slednjem veliko odgovornost v okviru finančnega sistema na primer imela stanovanjska posojila. **Trajnostna rast mora biti zato glavni cilj gospodarske politike, a tudi vseh drugih politik. V tem okviru bi bilo s proračunsko konsolidacijo, ki zlasti vključuje učinkovito razdelitev finančnih sredstev, mogoče najti načine za srednjeročno ponovno vzpostavitev javnih proračunov, ne da bi s tem ogrozili cilj močne rasti.**

4.2.2 Finančna kriza in slaba odpornost gospodarstva EU na pretrese kažeta na potrebo po novi usmeritvi gospodarske politike. Po mnenju Odbora mora biti sestavni del evropske strategije bolj uravnotežena kombinacija makroekonomskih ukrepov, ki skladno povezuje vidike, osredotočene na ponudbo, in gospodarsko politiko, usmerjeno v povpraševanje. S tem se je treba v svetu, ki je zaznamovan s financami, spodbuja kratkoročne naložbe in je izpostavljen tveganju upočasnitve tehničnega napredka, odmakniti od rasti, ki v dobršni meri sloni na „špekulativnih balonih“, ter ponovno vzpostaviti rast, ki sloni na potrošnji in naložbah, zlasti v inovativnih sektorjih realnega gospodarstva ⁽²⁾, tako da se da prednost načinom proizvodnje, ki so nizkoogljični in manj potratni z naravnimi viri.

4.2.3 Lahko bi uvedli evropsko posojilo za financiranje evropskih infrastrukturnih projektov. To bi bilo ključno orodje, s pomočjo katerega bi pritegnili prihranke, ki so trenutno na voljo in niso izkoriščeni za podporo evropskemu gospodarstvu. Ta prizadevanja mora spremljati usklajen pristop k industrijski politiki ⁽³⁾ v korist konkurenčnosti v skladu s smernicami, določenimi v strategiji Evropa 2020. ⁽⁴⁾ S tega vidika Odbor pozdravlja izjavo predsednika Evropske komisije 14. decembra 2010 v Parlamentu, da bo „vztrajal“ pri predložitvi načrtov za uvedbo projektnih obveznic. Vendar pa uvedba projektnih obveznic ne bi smela biti alternativa ali nadomestilo za uvedbo euroobveznic.

4.2.4 Odbor podpira uvedbo euroobveznic, saj bi poleg zagotavljanja financiranja velikih infrastrukturnih projektov s ciljem posodabljanja Evrope ob ustvarjanju delovnih mest in ponovnemu vzpostavljanju rasti, kakor bi to lahko zagotavljale projektne obveznice, znižale stroške refinanciranja tistih držav iz euroobmočja, ki so zašle v težave, tako da bi trgu državnih obveznic dale evropsko razsežnost. Uvedba euroobveznic bi na

trgu po ustanovitvi evropskega instrumenta za finančno stabilnost potrdila notranjo solidarnost Evropske unije in dokazala njeno politično zavezanost ekonomski in monetarni uniji ter nepreklicnost eura.

4.2.4.1 Omenimo naj, da bi ta politika, ki jo v ZDA izvaja finančno ministrstvo in za katero sta se leta 2009 zavzela Evropski parlament in MDS, lahko državam v euroobmočju, ki so v težavah, z zmanjšanjem stroškov servisiranja dolga omogočila več manevrskega prostora za spodbujanje rasti.

4.2.5 Države članice s presežkom tekočega računa plačilne bilance in/ali nizkim javnim dolgom bi morale voditi ekspanzivno proračunsko politiko, da bi spodbudile povpraševanje. Na splošno pa se to ne počne, zlasti zaradi bojazni, da bi sledila kazni bonitetnih agencij. Vloga slednjih je „ključnega pomena [...] in kot taka ne sme ostati nenadzorovana“. ⁽⁵⁾ S tega vidika je Odbor zaskrbljen, ker ni bil ustanovljen „evropski organ za oceno državnega dolga“. ⁽⁶⁾

4.3 Rast in obdavčitev

4.3.1 Obdavčitev je dejavnik spodbujanja rasti, kolikor prispeva k dobremu delovanju notranjega trga, konkurenčnosti, zmanjšanju obremenitve javnih financ. Odbor obžaluje, da se na področju proračunske konsolidacije Komisija skoraj izključno osredotoča na odhodke in pri tem zanemarja prihodke. Dejansko to najpogosteje škodi socialno najšibkejšim in najbolj ranljivim ter z dušenjem povpraševanja zavira rast.

4.3.2 „V skladu s pogodbami EU si je treba na ravni Skupnosti prizadevati za okrepljeno usklajevanje davčnih politik držav članic, zlasti z uskladitvijo davčnih osnov in uvedbo minimalnih stopenj, predvsem v sektorjih, v katerih je davčna osnova na mednarodni ravni najbolj spremenljiva in pomeni največje tveganje za utajo davkov in davčno konkurenco med državami članicami.“ Cilj takšne uskladitve na evropski ravni mora biti zlasti zaščita in povečanje davčnih prihodkov. ⁽⁷⁾

4.3.3 Boljše upravno sodelovanje je prav tako eden od temeljev za učinkovit boj proti davčni utaji. Ustanovitev decentralizirane mreže Eurofisc, ki je odprta vsem državam članicam, da bi omogočila hitro in usmerjeno ukrepanje za boj proti goljufijam na področju davka na dodano vrednost, je prvi korak v pravo smer. ⁽⁸⁾ EESO je v nedavnem mnenju o tej temi poudaril

⁽²⁾ Glej mnenje EESO o lizbonski strategiji po letu 2010, UL C 128 z dne 18.5.2010, str. 3.

⁽³⁾ Glej točko 5.5.1.

⁽⁴⁾ Glej pismo predsednika EESO predsedniku Komisije z dne 31. marca 2010.

⁽⁵⁾ Glej mnenje EESO o bonitetnih agencijah, UL C 277 z dne 17.11.2009, str. 117, točka 1.1.

⁽⁶⁾ Glej mnenje EESO o bonitetnih agencijah, UL C 54 z dne 19.2.2011, str. 37, točka 1.4.

⁽⁷⁾ Glej opombo 2.

⁽⁸⁾ Uredba Sveta št. 904/2010 o upravnem sodelovanju in boju proti goljufijam na področju davka na dodano vrednost (prenovitev), UL L 268 z dne 12.10.2010, str. 1.

potrebo po vzpostavitvi povezav in po sodelovanju z drugimi organi, ki delujejo na področju boja proti organiziranemu kriminalu ter pranju denarja. ⁽⁹⁾

4.3.4 Davčno obremenitev je treba prenesti na nove vire financiranja, kot so davki na finančne transakcije, davki na energijo, dajatve za finančne institucije in davki na emisije CO₂ ⁽¹⁰⁾, pri čemer bi bilo mogoče preoblikovati trg s pravicami do emisij. Takšna vrsta obdavčitve bi lahko zagotovila „dvojno dividendo“: kratkoročno in srednjeročno bi zmanjšala pritisk na javne proračune, dolgoročno pa bi prispevala k preusmeritvi sredstev v trajnostne naložbe v realno gospodarstvo na splošno ter zlasti v zelene tehnologije in sektorje ⁽¹¹⁾. Koristna bi bila tudi za zagotavljanje lastnih sredstev proračuna Evropske unije. ⁽¹²⁾

4.4 Obdavčitev finančnega sektorja

4.4.1 Konkretno lahko obdavčitev finančnega sektorja finančnim trgom omogoči večjo stabilnost in učinkovitost, tako da zmanjša njihovo nestanovitnost in škodljive učinke pretiranega sprejemanja tveganj. ⁽¹³⁾ Zato se zdi smotno določiti davke, namenjene internalizaciji zunanjih stroškov, nastalih zaradi obnašanja tega sektorja, da lahko ti davki prispevajo k ustvarjanju pravičnejših pogojev v procesu razvoja in usklajevanja evropskega notranjega trga.

4.4.2 Davki na finančne transakcije

4.4.2.1 EESO je v svojem mnenju o poročilu de Larosièrjeve skupine ⁽¹⁴⁾ podprl načelo davka na finančne transakcije: „EESO meni, da je treba kratkoročno razmišljanje nadomestiti z dolgoročnim, nagrade pa ne bi smele temeljiti na špekulativnih dejavnostih. Glede na to EESO podpira zamisel o davku na finančne transakcije.“ Cilj tega davka „je zbiranje javnih prihodkov. Ta novi vir sredstev bi lahko uporabili za podporo gospodarskemu razvoju v nerazvitih državah, financiranje ukrepov na področju boja proti podnebnim spremembam v nerazvitih državah ali pa za **zmanjšanje obremenitev javnih financ**. Slednje pomeni tudi, da bo finančni sektor povrnil javne subvencije. Dolgoročno bi tako zbrana sredstva morala ponuditi nov splošni vir javnih prihodkov.“ ⁽¹⁵⁾ Poleg tega ima davek na finančne transakcije tudi koristne učinke vzvoda, saj povzroči spremembe pri obnašanju akterjev trga.

⁽⁹⁾ Glej mnenje EESO o predlogu uredbe Sveta o upravnem sodelovanju in boju proti goljufijam na področju davka na dodano vrednost (Prenovitev), UL C 347 z dne 18.12.2010, str. 74, točka 1.10.

⁽¹⁰⁾ Glej opombo št. 2.

⁽¹¹⁾ Glej opombo št. 4.

⁽¹²⁾ Pregled proračuna EU, COM(2010) 700 konč. z dne 19.10.2010.

⁽¹³⁾ Glej COM(2010) 549 konč., Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Obdavčitev finančnega sektorja.

⁽¹⁴⁾ Glej mnenje EESO o poročilu de Larosièrjeve skupine, UL C 318 z dne 23.12.2009, str. 57.

⁽¹⁵⁾ Glej mnenje EESO o davku na finančne transakcije, UL C 44 z dne 11.2.2011, str. 81; Povzetek in sklepi, točka 1.10.

4.4.2.2 V zvezi s tem naj omenimo, da je predsednik Evropske komisije v neki izjavi 8. septembra 2010 podprl načelo davka na finančne dejavnosti.

4.4.2.3 Odbor na podlagi svojih prejšnjih stališč meni, da EU in države članice dandanes potrebujejo davek na finančne transakcije, da združijo sredstva, namenjena odpravi proračunskih neravnovesij, financirajo ukrepe oživitve gospodarstva za spodbuditev rasti in boj proti povsem špekulativnim dejavnostim.

4.4.3 Davki na finančne dejavnosti

4.4.3.1 Davek na finančne dejavnosti ⁽¹⁶⁾ je v svoji najširši obliki (metoda z dodajanjem) oblikovan za obremenitev celotnega dobička in prihodkov iz podjetniške dejavnosti finančnih institucij, neodvisno od proizvodov, ki jih tržijo.

4.4.3.2 Davek bi lahko razumeli kot davek na dodano vrednost, ki jo ustvarijo podjetja v finančnem sektorju in s katerim bi lahko izboljšali trenutno šibkejši davčni prispevek tega sektorja, kar je posledica tega, da je veliko operacij tega sektorja oproščenih DDV.

4.4.3.3 Prihodki, ustvarjeni na evropski ravni, bi lahko bili namenjeni proračunski konsolidaciji držav članic.

4.4.4 Odbor pozdravlja načrt Evropske komisije, da pripravi oceno učinka za opredelitev potencialne strukture in izvedbenih določb te obdavčitve ter da oceni nove reforme finančnega sektorja, povezane s sistemom jamstva za vloge, novimi zahtevami glede lastnih in likvidnih sredstev itd. Na podlagi tega je treba najti pravo ravnotežje med ciljem boja proti proračunskim neravnovesjem na eni strani ter ciljem ohranitve zmogljivosti bančnega sektorja, da daje posojila in še naprej prispeva k gospodarski rasti in ustvarjanju delovnih mest, na drugi. Vsekakor pa o tej obdavčitvi ne bi smeli sprejeti nobene odločitve, dokler ne bodo znani rezultati te ocene.

5. Zamisli za rast v prihodnosti

5.1 Evropa se spoprijema z velikimi grožnjami, kot so:

- svet, zaznamovan s financami, ki se izmika politični demokraciji, je delno nepovezan z realnim gospodarstvom in namenja prednost kratkoročnim naložbam, ki lahko upočasnijo tehnični napredek. Odmik od resničnih naložb v korist finančnim naložbam ovira tudi razvoj delovnih mest, prihodkov, povpraševanja in javnih proračunov;

⁽¹⁶⁾ Predlog MDS.

— zlom obstoječih socialnih modelov skupaj s tveganji dogovora med Združenimi državami in velikimi državami v vzponu, iz katerega bi bila Evropa izključena ter ki bi ogrozil trg dela. Da bi se odzvali na današnje izzive, bi kazalo opredeliti politične osi, ki bodo zagotavljale rast v prihodnosti.

5.2 Evropa je zato, da bi ponovno vzpostavila pametno, trajnostno in vključujočo rast, oblikovala strategijo Evropa 2020. Namen nove strategije je na podlagi boljšega usklajevanja gospodarskih politik obravnavati glavne ovire, ki upočasnjujejo rast na ravni EU, tudi ovire, ki so povezane z delovanjem notranjega trga in infrastrukture, prav tako pa odgovoriti na potrebo po skupni energetske politiki in novi ambiciozni industrijski politiki. Evropski svet je poudaril, da bodo morale vse skupne politike, vključno s skupno kmetijsko politiko in kohezijsko politiko, podpreti strategijo, in da mora ta vključevati močno zunanjo razsežnost.⁽¹⁷⁾

5.3 EESO je ustanovil usmerjevalni odbor, ki tesno sodeluje s strokovnimi skupinami, posvetovalno komisijo za spremembe v industriji (CCMI), nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti in opazovalnimi skupinami za izvajanje strategije ter natančneje za sedem vodilnih pobud, katerih namen je spodbujati napredek z vidika rasti in delovnih mest. V tem smislu bo Odbor pripravil mnenja o vodilnih pobudah za uresničitev petih ciljev te strategije. Za opredelitev načina izvajanja te nove strategije bi kazalo temeljito razmisliti o prednostnih sektorjih, akterjih in ukrepih.

5.4 **Prednostni sektorji.** V nadaljevanju so navedeni nekateri sektorji, ki so že zdaj – ali pa bodo večidel še postali – gonila te rasti, ker so sektorji z visoko dodano vrednostjo, visoko tehnologijo in velikim potencialom rasti. Seznam seveda vključuje tako industrijo kot storitve:

— energija brez emisij ogljika, okolju prijazen promet in stavbe, ki ustvarjajo zelena delovna mesta⁽¹⁸⁾;

— „gospodarstvo sivolasih“: bioinženiring na področju zdravja, bioznanosti itd.⁽¹⁹⁾;

— biotehnologija⁽²⁰⁾;

⁽¹⁷⁾ Glej sklepe Evropskega sveta z dne 25. in 26. marca 2010 ter sklepe Evropskega sveta z dne 17. junija 2010.

⁽¹⁸⁾ Glej mnenje EESO o spodbujanju trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije, UL C 44 z dne 11.2.2011, str. 110.

⁽¹⁹⁾ Glej mnenje EESO o bioznanosti in biotehnologiji – strategija za Evropo. poročilo o napredku in prihodnjih usmeritvah, UL C 234 z dne 30.9.2003, str. 13 (op .p.: dokument ni preveden v slovenščino).

⁽²⁰⁾ Glej mnenje EESO o sporočilu Komisije: Za strateško vizijo bioznanosti in biotehnologije: dokument o posvetovanju, UL C 94 z dne 18.4.2002, str. 23 (op. prev.: dokument ni preveden v slovenščino).

— digitalna družba, nanotehnologije⁽²¹⁾, robotika itd.;

— agronomija in hidravlika, da se odgovori na omejitve obdelovalnih površin, preučijo tudi proizvodni procesi, da se zagotovi bolj varčna uporaba surovin, obdelava redkih zemljin itd.;

— raziskave procesov in razvojnih metod z manjšimi emisijami ogljika v vseh industrijskih sektorjih, da se oblikuje nov koncept industrijske politike;

— itd.

5.4.1 Izobraževanje mora biti prav tako prednostni sektor, ki podpira vse druge. Je eden ključnih elementov rasti, saj spodbuja ustvarjanje človeškega kapitala, ki je za njen razvoj nepogrešljiv. S tega vidika si je treba prizadevati za to, da kvalifikacije ustrezajo potrebam trga dela.

5.5 Prednostni ukrepi za rast

5.5.1 Poglobljanje evropskega enotnega trga mora biti prednostna naloga Evropske unije v okviru strategije Evropa 2020. EESO meni, da bo le tako mogoče doseči znatni napredek v smislu močne, trajne in enakopravnejše gospodarske rasti pri razvoju držav članic.

5.5.2 Za izvajanje učinkovite industrijske politike

5.5.2.1 Pomen izraza „industrijska politika“ se je z leti zelo spremenil. Zato je treba izločiti tri načela za natančno opredelitev, ki ustreza današnjemu času.

— Najprej je treba določiti prednostne sektorje⁽²²⁾. Področja ukrepanja bodo morala seveda biti izjemno raznolika. V nekaterih primerih, na primer na področju energije, bo šlo za velike evropske projekte. V drugih pa za kapitalsko financiranje. V primeru na novo ustanovljenih podjetij in rastočih podjetij pa bo treba podpreti razvoj novih tehnologij. V vsakem primeru morata biti cilj te industrijske politike tako notranji trg kot izvoz.

— V končni posledici gre za to, da se v obdobju proračunske prilagoditve najdejo sredstva za financiranje te industrijske politike in rasti, ki jo ta politika lahko dolgoročno prinese. Eden od vzvodov bi bila obsežna usmeritev evropskih prihrankov v dolgoročno produktivne naložbe⁽²³⁾, ki se bodo z gospodarskega in družbenega vidika izplačale, tj. ustvarjale nova delovna mesta. Težava pri tem bi lahko bila velika nenaklonjenost tveganju. Slednje bi lahko premagali z mehanizmi porazdelitve tveganja med oblastmi in

⁽²¹⁾ Glej mnenje EESO o nanoznanostih in nanotehnologijah: Akcijski načrt za Evropo 2005–2009, UL C 185 z dne 8.8.2006, str. 1.

⁽²²⁾ Glej točko 5.4.

⁽²³⁾ Glej točko 4.2.3.

zasebnimi investitorji, tako da bi oblasti prevzele večje, dolgoročno tveganje v vlogi pozavarovatelja. Druga možnost bi bila uvedba večjega evropskega posojila ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Za razvoj uravnoteženega in trdnega proizvodnega sistema sta seveda potrebni dve glavni politiki: davčna politika in politika zaposlovanja. Prva je obravnavana v točki 4.3.1., glavni izziv politike zaposlovanja pa bo sprostiti potencial udeležbe na trgu dela in torej tudi množično vključevati mlade in starejše. Hkrati bo treba zagotoviti tudi veliko ponudbo visokokakovostnih storitev za varstvo otrok, da se staršem tako pomaga pri njihovem poklicnem življenju ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Za evropski „Akt za mala podjetja“

5.5.3.1 To je že večkrat predložen predlog, ki pa ni bil nikoli v celoti uresničen, čeprav je potreben. Ameriški akt za mala podjetja (Small Business Act) je na primer zelo učinkovito orodje, saj omogoča tako financiranje inovacij kot tradicionalnih naložb, malim in srednjim podjetjem pa zagotavlja tudi dostop do deleža javnih naročil. Nanaša se tako na novo ustanovljena podjetja kot na hitro rastoča podjetja. Evropski Akt za mala podjetja mora tako kot ameriški uvesti paleto instrumentov, ki se nanašajo tako na javna naročila kot na financiranje. EESO tako predlaga velikopotezen evropski Akt za mala podjetja ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Za politiko izobraževanja, raziskav in razvoja ter inovativnosti

5.5.4.1 Pri tej točki bi se lahko sklicevali na vrsto mnenj, ki jih je pripravil Odbor ⁽²⁷⁾. EESO je namreč vsakič v glavnem menil, da so raziskave in razvoj ter inovativnost ključne dejavnosti, ki bodo – glede na prednost in sredstva, ki jim jih bo Evropa namenila – v prihodnosti določale položaj Evrope v svetu.

5.5.4.2 V tem času, ki ga zaznamujejo proračunske omejitve, morajo EU in države članice še naprej vlagati v izobraževanje, raziskave in razvoj ter inovativnost. Te naložbe je treba ne le izvzeti iz zmanjšanja proračunskih sredstev, temveč jih še okrepiti. ⁽²⁸⁾ V nasprotnem primeru bi to neizogibno privedlo k osiromašenju EU, tj. k izgubi delovnih mest in poslabšanju življenjskih razmer državljanov.

⁽²⁴⁾ Glej opombo 19.

⁽²⁵⁾ Glej mnenje EESO o letnem pregledu rasti: spodbujanje ukrepov EU za celovit odziv na krizo, UL C 132 z dne 3.5.2011, str. 26, točka 4.2.

⁽²⁶⁾ Glej mnenje EESO: Najprej pomisli na male – Akt za mala podjetja za Evropo, UL C 182 z dne 4.8.2009, str. 30.

⁽²⁷⁾ Zlasti mnenja, ki se nanašajo na 7. okvirni program za raziskave in razvoj, predvsem mnenje o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi okvirnega programa za konkurenčnost in inovativnost (2007–2013), UL C 65 z dne 17.3.2006, str. 22.

⁽²⁸⁾ Vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 – Unija inovacij, COM (2010) 546 konč. z dne 6.10.2010.

5.5.4.3 Unija bi morala zagotoviti, da se davčna zakonodaja bolje prilagodi cilju spodbujanja industrije k večjim vlaganjem v raziskave in razvoj ⁽²⁹⁾. Takšna prilagoditev bi morala predvsem omogočiti podporo razvoja malih in srednjih podjetij (MSP), ki so v prvih letih svojega delovanja večinoma usmerjena v raziskave in razvoj. Glede na strateško vlogo MSP v evropskem gospodarstvu EESO priporoča, da vsaka država članica uporabi najboljšo kombinacijo davčnih olajšav, da MSP v okviru svojega gospodarstva olajša preživetje in rast ⁽³⁰⁾. Hkrati bi bilo smiselno tudi spodbujati ali okrepiti skupne projekte med raziskovalnimi organizacijami in MSP, na primer pod okriljem (nacionalnih ali evropskih) javnih raziskovalnih agencij, da se podpre sodelovanje med temi akterji.

5.5.4.4 Da bi bile raziskave in razvoj učinkoviti, je treba raziskovalcem in inovatorjem omogočiti, da delajo in sodelujejo v celotni EU tako neovirano kot znotraj nacionalnih meja. Zato mora Evropski raziskovalni prostor ⁽³¹⁾, ki bi ga morali uresničiti v štirih letih, oblikovati potrebne strukture za resnično prost pretok znanja, kar je dejanska dodana vrednost Evropske unije za nacionalne sektorje raziskav.

5.5.4.5 Poleg tega je treba zmanjšati ali celo odpraviti številne ovire: izboljšati je treba dostop do financiranja, zlasti za MSP, stroški pravic intelektualne lastnine morajo postati cenovno dostopni; določiti je treba bolj ambiciozne cilje in sprejeti strateški pristop za uporabo znatnih proračunskih sredstev, namenjenih javnim naročilom. Skrajno pereča je trenutno sklenitev dogovora o evropskem patentu. Možna prehodna rešitev bi bila lahko vzpostavitev okrepljenega sodelovanja.

5.5.4.6 Lizbonska strategija je predvidevala, da bi morala EU 3 % svojega BDP nameniti raziskavam in razvoju, dve tretjini tega deleža pa bi morale izvirati iz zasebnega sektorja. Zdaj smo daleč od tega cilja. Vendar pa je uresničitev tega cilja izjemno pomembna, saj bi s tem do leta 2020 lahko ustvarili 3,7 milijona novih delovnih mest in do leta 2027 povečali letni BDP za 800 milijard EUR ⁽³²⁾. Uresničitev tega cilja mora bolj kot kdajkoli prej ostati prednostna naloga Unije.

⁽²⁹⁾ Glej mnenje EESO o boljši uporabi davčnih olajšav za raziskave in razvoj, UL C 10 z dne 15.1.2008, str. 83.

⁽³⁰⁾ Glej mnenje EESO o sprostitvi in krepitvi evropskega potenciala za raziskave, razvoj in inovacije, UL C 325 z dne 30.12.2006, str. 16, točka 3.5.

⁽³¹⁾ Glej mnenje EESO o raziskovalnih v Evropskem raziskovalnem prostoru: en poklic, več poklicnih poti, UL C 110 z dne 30.4.2004, str. 3 (op. prev.: dokument ni preveden v slovenščino), in mnenje EESO o zeleni knjigi – Evropski raziskovalni prostor: Nove perspektive, UL C 44 z dne 16.2.2008, str. 1.

⁽³²⁾ Glej: P. Zagamé, *The Cost of non-innovative Europe* (2010).

5.5.4.7 Končno je bila vzpostavitev središč konkurenčnosti zelo pozitivna pobuda v mnogih evropskih državah. Njihova razširitev, zagotovitev več sredstev in več nalog ter vzpostavitev evropske mreže bi bil verjetno najboljši način za izboljšanje razmerja med raziskavami in inovacijami, saj pri njihovem upravljanju sodelujejo vsi akterji.

6. Civilna družba

6.1 Končno je treba poudariti, da morata biti zlasti zaradi številnih posledic proračunskih prilagoditev in iskanja poti za

zagotovitev rasti na vsakodnevno življenje državljanov socialni in civilni dialog zgledna tako na ravni držav članic kot tudi na ravni Evropske unije.

6.2 Civilno družbo, zlasti nacionalne ekonomsko-socialne svete ali podobne organe, je treba vključiti v posvetovanje pred sprejemanjem odločitev. Potrebna je visoka stopnja socialnega partnerstva, saj kratkoročno in dolgoročno trajne in uspešne odločitve glede tako občutljivega vprašanja niso možne, če so reforme za državljane nesprejemljive.

V Bruslju, 15. junija 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON
